Paul Csavdari

Suferința și moartea

Armonia morală a creației bune

Cum poate o lume „bună” să cuprindă durerea și pierderea? Pentru patriarhii Vechiului Testament (VT), ca Avraam, Moise sau Ilie, și pentru Isus în Noul Testament (NT), răspunsul nu stă în categorii filozofice rigide, ci în discernământul moral.

Creația din Geneza 1 este bună nu pentru că exclude umbrele, ci pentru că oferă omului libertatea de a alege binele, reflectând „chipul lui Dumnezeu”. De la Templu la legi, de la preoți la Sabat, totul este evaluat prin moralitate, nu prin ontologie filosofică absolută. Prin viețile lor, descoperim că suferința și moartea, uneori bune, alteori rele, nu subminează bunătatea creației, ci o confirmă, atâta timp cât trăim aliniați cu scopul moral divin.

O lume bună pentru un scop moral

Geneza 1 zugrăvește o lume vibrantă: lumina desparte întunericul, uscatul și mările se conturează, plantele rodesc, stelele ritmează timpul, vietățile umplu apele și cerul, iar omul încununează creația.

Fiecare pas este „bun” (tov – armonios, funcțional), iar ansamblul – „foarte bun” (me’od tov, v. 31). Omul primește mandatul de a stăpâni responsabil pământul (v. 28) și hrană vegetală pentru pace (v. 29-30). „Chipul lui Dumnezeu” (v. 26-27) îi oferă discernământ moral – capacitatea de a alege binele, trăind în armonie cu Creatorul și creația.

„Bun” nu înseamnă o perfecțiune statică, fără durere sau moarte, cum cere gândirea grecească. Bunătatea creației stă în alinierea cu scopul moral al lui Dumnezeu: să ofere omului un cadru pentru a-și manifesta libertatea morală.

Suferința și moartea nu sunt defecte; accentul cade pe rodire, viață și relații armonioase. Alegerile imorale, precum idolatria („chip cioplit” – Exod 20:4), creează disonanțe, dar creația rămâne bună, susținând scopul divin.

Suferința și moartea sunt uneori bune – rafinând caracterul sau încheind mulțumitor –, alteori rele – distrugând prin imoralitate –, definite de alegerile morale, nu de categorii ontologice absolute.

Moralitatea vs. categoriile grecești

Gândirea patriarhală din VT, trăită de Avraam, Moise sau Ilie, este flexibilă: suferința și moartea primesc sens din moralitate, nu din esențe absolute. Suferința poate rafina, ca o disciplină iubitoare (Proverbe 3:12: „Domnul mustră pe cine iubește"), sau poate distruge, ca în opresiune. Moartea este o eliberare după o viață plină („sătul de zile" – śābaʿyāmîm) sau o tragedie dacă este prematură. Despărțirea lasă mereu o „lipsă" dureroasă – un gol emoțional universal.

Isus, în NT, gândește la fel, evaluând totul – suferința, moartea, Templul, preoții, legile, Sabatul – prin moralitate, nu prin ontologie. Gândirea grecească, influențată de Aristotel, vede suferința și moartea ca rele absolute, iar creația – defectă dacă le conține. Aceste categorii rigide, infiltrate în teologii ulterioare, redefinesc „bun" ca absența umbrelor, contrazicând afirmația lui Dumnezeu din Geneza 1. Patriarhii și Isus afirmă că bunătatea creației stă în scopul ei moral: să susțină libertatea de a alege binele prin discernământul „chipului lui Dumnezeu".

Avraam: credința transformă durerea

Avraam, trăind 175 de ani, este binecuvântat „în toate" (Geneza 24:1). Plecarea din Ur (12:1) înseamnă o ruptură dureroasă de familie, pământ natal și siguranță, dar credința lui – un act de discernământ moral – transformă durerea în speranță. Promisiunea unui neam mare și a unui pământ nou (17:4-8) îl poartă prin decenii de așteptare. Infertilitatea cu Sara este o povară grea, testându-i răbdarea și credința ani la rând, dar alegerea lui de a crede în făgăduința divină aduce nașterea lui Isaac, un rod al armoniei creației. Conflictele cu Lot (13:5-7) sunt tensionate, amenințând pacea, dar Avraam alege generozitatea, oferindu-i lui Lot prima alegere a pământului (13:8-9), evitând violența și rafinându-și caracterul. Moartea lui, „sătul de zile" și „la o bătrânețe fericită" (25:8), este o eliberare după o viață împlinită, dar lasă un gol: Isaac și Ismael, uniți în durere, îl îngroapă împreună în peștera Macpela. Bunătatea creației susține alegerile morale ale lui Avraam, continuitatea venind prin Isaac.

Isaac: răbdarea în fața limitărilor

Isaac, trăind 180 de ani, moștenește binecuvântarea tatălui său. Conflictele cu filistenii pentru puțuri (26:19-22) sunt frustrante, forțându-l să-și mute tabăra de mai multe ori, pierzând accesul la apă, vitală pentru turme. Discernământul lui moral alege răbdarea: sapă noi puțuri în loc să lupte, trăind în armonie cu scopul creației de a promova pacea. Orbirea bătrâneții (27:1) este o povară grea, limitându-i capacitatea de a conduce familia, dar binecuvântarea lui Iacov (27:27-29), ghidată de claritate morală, confirmă planul divin. Moartea lui, „sătul de zile" (35:29), este o odihnă meritată, dar plânsă de fiii săi, care resimt lipsa tatălui. Bunătatea creației susține alegerile lui Isaac, continuitatea venind prin Iacov, care duce mai departe promisiunea.

Iacov: reconcilierea răscumpără durerea

Iacov, la 147 de ani, descrie viața ca „puțină și rea” (47:9), marcată de dureri profunde. Exilul, cauzat de mânia lui Esau după furtul binecuvântării (27:43-45), îl forțează să fugă, lăsând în urmă familia. Înșelăciunile lui Laban, care îi schimbă simbria de zece ori (31:7), adaugă ani de trudă și nesiguranță. Pierderea aparentă a lui Iosif (37:33-35) îl aruncă în doliu, crezând că fiul său e mort. Totuși, discernământul moral transformă aceste dureri: fuga devine o cale de maturizare, înșelăciunile duc la formarea unei familii numeroase, iar reunirea cu Iosif în Egipt (Geneza 46:29-30) aduce bucurie din lacrimi, restabilind armonia. Moartea lui, „sătul de zile” (49:33), după binecuvântarea fiilor, este o eliberare, dar plânsă: cere îngropare în Canaan, simțind golul despărțirii. Bunătatea creației susține continuitatea prin cele 12 triburi, fundamentul poporului Israel.

Moise: disciplina morală în haos

Moise, trăind 120 de ani, îndură exilul în Madian după uciderea unui egiptean (Exod 2:15), trăind ca străin într-un ținut arid. Rebeliunile poporului în deșert, de la plângerile pentru hrană la idolatria vițelului de aur (Numeri 11:11-15; Exod 32), îl fac să plângă de povară. Discernământul lui moral transformă durerea: el învață poporul să aleagă „viața și binele” prin legi care susțin armonia creației (Deuteronom 30:15-19). Moartea lui, „cu ochii nevătămători” (34:7), este o odihnă divină, dar dureroasă: nu intră în Canaan, lăsând un gol resimțit de popor. Bunătatea creației continuă prin Iosua, care duce mai departe misiunea.

Ghedeon și Samuel: curaj și chemare morală

Ghedeon, ascuns de madianiți într-un teasc (Judecători 6:11), transformă frica în curaj prin discernământ moral, obținând victoria cu doar 300 de oameni împotriva unei armate vaste (Judecători 7:7-22). Totuși, efodul idolatru pe care îl creează (8:27) arată cum alegerile imorale pot distruge armonia, ducând poporul în rătăcire. Moartea lui, „la o bătrânețe fericită” (8:32), este plânsă de familie, care decade după el. Samuel, respins de popor pentru cererea unui rege (1 Samuel 8:6-7), folosește durerea pentru a unge pe David, un lider după „inima lui Dumnezeu” (16:13). Moartea lui (25:1) lasă un gol, dar moștenirea continuă prin David. Ambii trăiesc bunătatea creației prin alegeri morale, deși imperfecțiunile lor arată riscurile deviațiilor.

Amos și Mica: dreptatea ca răspuns la durere

Amos, un păstor simplu exilat pentru profețiile sale împotriva nedreptății (Amos 7:12-13), transformă suferința exilului în apeluri la dreptate: „Să curgă dreptatea ca apa și neprihănirea ca un râu necurmat” (5:24).

Mica, confruntat cu corupția liderilor, îndeamnă la „iubire de milă și umilință” (Mica 6:8). Durerea lor devine bună ca trezire morală, păstrând speranța în restaurare (Amos 9:11). Bunătatea creației susține chemarea lor la o viață morală, oferind cadrul pentru a cere dreptate.

Ilie: durerea universală a despărțirii

Ilie, luat la cer fără moarte (2 Împărați 2:11), lasă un gol profund – Elisei plânge, sfâșiindu-și hainele (v. 12).

Persecuția Izabelei (1 Împărați 19:2) este o amenințare grea, ducându-l în deșert, unde se simte abandonat. Viziunea divină din peșteră (19:9-18) îi rafinează curajul, transformând durerea în misiune: continuă să cheme poporul la credincioșie. „Lipsa” plecării, chiar fără moarte fizică, este dureroasă, dar acceptabilă prin discernământ moral. Bunătatea creației continuă prin Elisei, care îi moștenește duhul.

Isus: moralitatea definește creația bună

Isus vede creația ca bună, aliniată cu scopul moral al lui Dumnezeu. În Matei 5:45, spune: „Tatăl vostru face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni, și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți” – creația susține viața tuturor, oferind cadrul pentru alegeri morale. El evaluează totul prin discernământ moral, nu prin categorii ontologice. Suferința bolnavilor pe care îi vindecă (Marcu 1:34) este rea ca durere fizică, dar bună ca ocazie de a arăta milă, restabilind sănătatea și demnitatea. Moartea lui Lazăr (Ioan 11:35) este dureroasă – Isus plânge alături de Maria și Marta –, dar devine bună ca moment de a arăta grija divină, înviindu-l (11:43-44).

Templul este bun când servește rugăciunii și comuniunii cu Dumnezeu (Matei 21:13: „Casa Mea va fi o casă de rugăciune”), dar rău când devine „târg” prin lăcomia negustorilor (Ioan 2:16). Preoții sau liderii religioși sunt buni sau răi după inima lor: Isus laudă credința sutașului roman, un străin care arată umilință și încredere (Matei 8:10), dar mustră ipocrizia fariseilor, „morminte văruite” care par drepți, dar sunt plini de nedreptate (Matei 23:27).

Legile lui Moise sunt bune când promovează dreptatea și mila, dar rele când devin formalism gol: Isus critică zeciuiala fariseilor, care dau „din izmă și din mărar”, dar neglijează „dreptatea, mila și credincioșia” (Matei 23:23). Jertfele sunt bune doar dacă vin dintr-o inimă curată: „Milă voiesc, nu jertfă” (Matei 9:13, citând Osea 6:6), subliniază Isus, cerând o trăire morală autentică.

Sabatul este bun când slujește omul, dar rău când devine povară: „Sabatul a fost făcut pentru om, nu omul pentru Sabat” (Marcu 2:27). Femeia păcătoasă, iertată pentru lacrimile ei de pocăință (Luca 7:37-50), arată cum mila morală transformă rușinea în restaurare. Samariteanul milostiv (Luca

10:33-35) devine bun prin faptele sale de compasiune, spre deosebire de preotul și levitul care trec nepăsători.

Isus gândește ca patriarhii: creația este bună pentru că susține scopul moral al lui Dumnezeu, nu pentru că exclude durerea sau moartea.

Concluzie: bunătatea trăită prin discernământ moral

De la Avraam la Isus, VT și NT ne învață că suferința și moartea nu subminează creația bună. „Bun" înseamnă aliniere cu scopul moral al lui Dumnezeu: să ofere omului libertatea de a alege binele prin discernământul „chipului lui Dumnezeu".

Suferința rafinează sau distruge, moartea încheie mulțumitor sau doare, Templul, preoții, legile, jertfele, Sabatul sau faptele omului sunt bune sau rele – toate definite de moralitate, nu de categoriile grecești rigide, care cer o lume fără umbre.

Patriarhii și Isus ne cheamă să trăim creația bună cu curaj: transformă durerea prin alegeri morale, acceptă sfârșitul ca parte a armoniei divine și ai încredere că bunătatea creației susține viața, oferind mereu un cadru pentru a alege binele.